

RESULTATER OG ANBEFALINGER 09/2022

Det er lettere å snakke om klima i byen enn på bygda – en undersøkelse av folkevalgtes oppfatninger

Av Anne Sofie Hovden (NMBU)

Oktober 2022

Formålet med studien

Dette prosjektet undersøkte folkevalgtes oppfatninger om fortetting og om medvirkning fra innbyggere i rural periferi (innbyggere som bor utenfor sentrumsområdene) i planprosesser for klimatiltak og klimaomstilling i Ullensaker og Lillestrøm. Dette er tiltak med mål om å redusere klimagassutslipp og gjennomføre en omstilling for å tilpasse seg klimaendringene. Prosjektet bygger på [Johanne Heen Engers rapport fra 2021](#), som viser at denne gruppen innbyggere ikke blir inkludert som en gruppe med spesielle interesser i medvirkningsprosesser gjennomført av kommunenes administrasjoner etter plan- og bygningsloven i planprosesser for klimaomstilling. Flere av medvirkningsstrategiene viste seg å heller være rettet mot grupper og aktører i sentrumsnære strøk. Rapporten fra 2021 viser også at sosialt rettferdige utfall for innbyggere bosatt ruralt ikke er lagt spesielt vekt på i planprosessene.

Forskningsspørsmål

Vi har spurt:

1. På hvilken måte bidrar de folkevalgte til en rettferdig overgang til lavutslippssamfunnet?
2. Er folkevalgtes bidrag forskjellig fra administrasjonens bidrag?

Hvem har deltatt i forskningsgruppen?

Prosjektet er finansiert gjennom en stipendordning for studenter ledet av UiO:Energi. Anne Sofie Hovden (NMBU) har gjennomført studien, med veiledning fra Sigrid Stokstad (UiO).

Hva har vi funnet ut?

Basert på Johanne Heen Engers rapport fra 2021 har prosjektet utarbeidet et teoretisk rammeverk med grunnlag i litteraturen om energirettferdighet og sosial rettferdighet i grønn samfunnsomstilling. Energirettferdighet viser i denne sammenheng til de tre aspektene *fordeling* (av goder og byrder), *anerkjennelse* (av ulike grupper gruppers perspektiver og behov i et prosjekt) og *prosess* (som sikrer rettferdig fordeling og anerkjennelse). Basert på lovverk og litteratur om medvirkning og folkevalgtes roller i kommunen gir prosjektet også innblikk i hvilke rammer folkevalgte må, og burde, forholde seg til i utøvelsen av rollen sin. Hensikten med dette er først og fremst å skille mellom rollene og oppgavene administrasjonen i kommuner har, og rollene og

oppgavene folkevalgte i kommunene har. Dette er relevant, ettersom studien viser hvilke virkninger folkevalgte kan ha på inkludering av innbyggere i rural periferi, når administrasjonen ikke inkluderer dem som en gruppe med spesielle interesser.

Som en følge av klima- og naturkrisen verden over har byer, i motsetning til nasjonalstater, blitt pekt ut som progressive aktører i arbeidet mot en utslippsfri framtid. Samtidig vet vi at klimapolitikken og klimautfordringene i Norge er mange og sammensatte. Her er by-land-dimensjonen sentral, fordi by og land kommer til å måtte takle ulike utfordringer knyttet til klima i framtiden. Det er spesielt interessant å utforske hvilke følger dette har for innbyggerne i de områdene av Norge, på bygda og i tettsteder, som blir framstilt som mindre endringsvillige i forbindelse med klimaomstilling. Her er bompengeooprøret et eksempel.

Kommunene som blir undersøkt i denne studien er Lillestrøm og Ullensaker, som begge har byer med regional betydning, flere mindre tettsteder og rural periferi. Begge byene, Jessheim og Lillestrøm, er også utpekt som prioriterte vekstområder i regional plan for areal og transport i Oslo og Akershus. Blant annet på bakgrunn av dette har begge kommunene utarbeidet byutviklingsplaner med mål om å øke bruken av miljøvennlige transportformer og redusere bilbruken i sentrum. Innbyggere bosatt i periferien bruker også sentrum, og det er derfor interessant å undersøke hvordan denne gruppen blir inkludert og ivaretatt i planprosessene. En måte å belyse dette på er å forstå hvordan folkevalgte i kommunene ser på en slik problemstilling.

Studien viser at måten de folkevalgte utfører vervet sitt på, kan gi rurale innbyggere muligheten til å bli sett og hørt i medvirkning til planprosesser for klimaomstilling. Dette har sammenheng med Johanne Heen Engers resultater, der kommunenes administrasjoner ikke har oppsøkt innbyggere bosatt i rural periferi som en gruppe med spesielle interesser i medvirkningsarbeidet. Dermed er det de folkevalgte, som siste instans i vedtaksprosessen, som har muligheten til å etterspørre bredere medvirkning enn det administrasjonen har vurdert som relevant.

Sammenliknet med resultatene fra Engers rapport har de folkevalgte, etter egen oppfatning, bedre oversikt over hva innbyggere i den rurale periferien mener enn det administrasjonen har. Samtidig framstår de folkevalgtes tilnærminger her til dels lite strukturert, og preges av personlige erfaringer, eget bosted og liknende.

I sammenheng med dette framhever flere av de folkevalgte viktigheten av å ha kommunepolitikere som representerer de ulike byene og tettstedene i kommunen. Dette for å sikre at synspunkter fra ulike steder har en stemme i kommunestyret. Samtidig indikerer svarene fra andre folkevalgte at de ikke er like bevisste på at egen hverdag og erfaringer farger deres politiske beslutninger, eller at de er opptatt av å vurdere politiske spørsmål uavhengig av eget bosted mv..

Studien har funnet at noen folkevalgte har det som et bevisst politisk valg å være særlig oppmerksomme på innbyggere i rural periferi i klimaomstillingen. Dette kan ofte knyttes til at de bruker egen hverdag, bakgrunn og erfaringer til å ta politiske beslutninger. Funnene viser også at ikke alle de folkevalgte er bevisste på å bruke egen hverdag og erfaringer til å fatte politiske beslutninger. Det kan føre til at de fratar rurale innbyggere muligheten til å bli sett og hørt i prosessene for omstilling for å tilpasse seg klimaendringene.

Implikasjoner

Studien gir et innblikk i hvordan folkevalgte tar politiske beslutninger og hvilke konsekvenser dette kan få for inkluderingen av rurale innbyggere i medvirkning til planprosesser for klimaomstilling. Den

gir et grunnlag for videre forskning på hvordan medvirkning kan brukes i overgangen til et samfunn med lavere utslipp enn i dag.

De samlede funnene fra Johanne Heen Engers rapport fra 2021 og denne studien kan være med på å øke forståelsen av at medvirkning ikke bare er et viktig verktøy for å forstå innbyggers meninger og innspill til planprosesser. Det er også et verktøy for å skape inkludering i lokale klimaomstillingsprosesser, og da særlig fra de som blir framstilt som mindre interessert i og i opposisjon til denne typen tiltak. Slik kan man også skape en bredere aksept for lokale klimatiltak, både blant de befolkningsgruppene som bor i byen og i rural periferi.

Rapport

Mer informasjon finner du i prosjektrapporten (pdf):

[Det er lettere å snakke om klima i byen enn på bygda – en undersøkelse av folkevalgtes oppfatninger](#)